

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרֻשֵׁת מִטּוֹת

כד' תמוז תשפ"ב

הפטרה: דברי ירמיה

יציאת השבת ר"ת 21:09

מברכים ראש חודש מנחם אב שיהול ביום שישי
המולד בליל שישי 19:32 4 חלקים
גיליון 777

יציאת השבת:

20:28

ירושלים: 20:23

כניסת השבת:

19:15

ירושלים: 19:07

על נדרים ואחדות

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

"וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה', וברש"י: "משה נתנבא בכה והנביאים נתנבאו בכה (אמר ה') נוסף עליהם משה שנתנבא בלשון 'זה הדבר'". מה המיוחד בלשון אמירת זה? נראה, כי משה בדברו אל ראשי מטות בני ישראל הורה להם כי הבסיס לכל הוא האחדות: "זה הדבר אשר ציווה ה'". זה בגימטריא שתים עשרה, רמז לשנים עשר שבטי י-ה, השמירה על האחדות וקיום כל שבטי ישראל הוא הבסיס לכל.

ואכן לעתיד לבוא יהיה מקרה פילגש בגבעה בו נשבעו בני ישראל (שופטים כא, א): "ואיש ישראל נשבע במצפה לאמור איש ממנו לא יתן ביתו לבנימין לאשה". ולאחר זמן נאמר: "וינחמו בני ישראל אל בנימין אחיו, ויאמרו נגדע היום שבט אחד מישראל, מה נעשה להם לנותרים לנשים ואנחנו נשבענו בה' לבלתי תת להם מבנותינו לנשים".

לפיכך נאמרה פרשת נדרים ושבועות לראשי המטות, כחובה לשמור על אחדות ישראל ושלמותו ועל כבוד ה' בלשון נדר ושבועה. כלומר, על אף שנשבעו שלא לתת מבנותיהם לנשים לשבט בנימין, היו צריכים למצוא פתרון כדי שלא יכרת שבט מעם ישראל ויחסר ממניין זה-יב' השבטים. ואכן עם ישראל מוצא פתרון, על ידי הנשים המחוללות בכרמים שבני בנימין לקחו מהם לנשים ועם ישראל לא נתנו את בנותיהם להם כלשון השבועה. הרי שמצד אחד לא עברו על ציווי ה', אך מצד שני הבטיחו את המשך קיומם של כל שנים עשר שבטי י-ה. דוקא בימים אלו של תיקון החורבן, עלינו לשנן מסר זה של אחדות ישראל.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

דמותו של מנהיג

למי נצביע בבחירות הקרובות? מי ראוי להנהיג את עם ישראל?

מתוך הפרשה עולה דמותו של מנהיג אמיתי!

ככל היוצא מפיו יעשה

הפרשה פותחת בפסוק: "וידבר משה אל ראשי מטות לבני ישראל לאמור, זה הדבר אשר ציווה ה': איש כי ידור נדר לה'... ככל היוצא מפיו יעשה". פרשה זו שונה מכל הפרשיות, בכך שהיא נאמרת תחילה לראשי המטות - מנהיגי הציבור, רש"י במקום מעיר: חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה ואחר כך לכל בני ישראל. ואולם עדיין יש לשאול: מדוע נשתנתה דווקא פרשת נדרים מכל יתר הפרשיות להיאמר לראשי המטות בנפרד ולא לכל העם?

לדעת אור החיים הקדוש הטעם לכך, הוא כיון שיש אפשרות היתר נדרים ע"י יחיד מומחה, אך כיון שרצה הקב"ה להעלים זאת מכלל הציבור כדי שלא יהיו פרוצים בנדרים (ואחר כך יפרו או יתירו לעצמם את נדריהם), הסתיר הדבר מכלל העדה, וכלשון המשנה במסכת חגיגה (י, א): "היתר נדרים פורחין באוויר ואין להם על מה שיסמוכו". וברש"י: "התרת נדרים שאמרו חכמים שהחכם מתיר את הנדר, מעט רמז יש במקרא ואין על מה לסמוך, אלא שכן מסור לחכמים בתורה שבעל פה".

מצוי הדבר שמנהיגי הציבור מפזרים הבטחות קודם בחירתם ופעמים אף נודרים או נשבעים על כך ואחר בחירתם לא מקיימים את מוצא פיהם, לפיכך בא משה ומזהיר במיוחד את ראשי המטות.

לעומתו, יש הסבורים שפרשה זו נאמרה לראשי המטות מן הטעם הפוך, שכן מצוי הדבר שמנהיגי הציבור מפזרים הבטחות קודם בחירתם ופעמים אף נודרים או נשבעים על כך ואחר בחירתם לא מקיימים את מוצא פיהם, לפיכך בא משה ומזהיר במיוחד את ראשי המטות: "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה". ובתלמוד (מסכת שבועות לו, א): "אמר רבי אלעזר: לאו שבועה, הן שבועה... אמר רבא: והוא דאמר לאו לאו תרי זמני, והוא דאמר הן הן תרי זמני".

וכן אמרו בתלמוד (בבא מציעא מט, א): "הין צדק - שיהא הן שלך צדק ולאן שלך צדק". ולפי זה האמירה לראשי המטות תחילה היתה בבחינת אמירת מוסר כיון שדרכם להבטיח ולנדור, יש להזהירם שיהיו מקיימים את דבריהם.

אם דואג אדם לקיים את כל דבריו אז ישנה הבטחה, שכל אשר יאמר יתקיים. וכך מוכח מלשון הכתוב, שאם: "לא יחל דברו", אין הוא עושה את דבריו חולין אלא מקיימם, אז זוכה הוא למעלה מיוחדת של: "ככל היוצא מפיו יעשה", כל דבריו שמוציא מפיו מסייע הקב"ה בידו לעשותם.

כוחו של הדיבור

הדיבור הוא מעלה יתירה שיש באדם מעבר לבהמה. "ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב, ז) תרגם אונקלוס: "והות באדם לרוח ממללא". לדיבור יש כוח עצום. ע"י דיבור יכול האדם לאסור את המותר לו באיסור גמור. ומטעם זה אנו אומרים בערב יום הכיפורים "כל נדרי", לומר עד כמה גדול כח הדיבור, ומתוך כך אנו מבקשים מבורא עולם שישמע לתפילתנו ויסלח לנו על כל חטאנו ופשענו.

חכמנו מספרים על אשה אשר שכנה הפקיד אצלה שני זהובים ותוך שהיא מכינה בצק נפלו הדינרים לתוכו בלי משים, וכשבא השכן לבקש את פקדונו לא מצאה האשה אותן ונשבעה בבנה שלא נהנתה מהן, ומת בנה רח"ל. ובסעודת ההבראה בצעו את הלחם הזה ומצאו את דינרי הזהב בתוכו. אמרו חכמים: ומה זו שנשבעה על אמת - כך, אלו הנשבעים לשווא ולשקר על אחת כמה וכמה.

במיוחד בימנו יש להזהיר גדולים וקטנים שלא יאמרו: אני נשבע, אני נודר... ויש נשבעים בילדיהם, בהוריהם, במזוזה ובספר תורה ועוד כהנה וכהנה ולא שמים לב לאותה חומרה. ואמרו רבותינו כי "בעוון נדרים ושבועות אשתו וילדיו של אדם מתים" ח"ו, ובודאי חובה לאדם לגדור את פיו.

ואולי יש לומר טעם נוסף לסמיכות האמירה של פרשת נדרים לראשי המטות, לומר לך, שבזכות שמירת פיו של אדם וקיום נדריו ואמירותיו זוכים למנהיגים ראויים בבחינת "השיבה שופטנו כבראשונה ויועצינו כבתחילה".

גדלותו של מנהיג

"וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: נָקֵם נַקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחֵר תִּפְּאֶסֶף אֶל עַמִּיךָ."

במדבר לא, א-ב.

הקב"ה תולה את פטירת משה בנקמת מדיין, נקל לדמיין בימנו את המציאות העגומה של המנהיגים הדבקים בכיסאם אשר פועלים בכל דרך להמשיך את כהונתם, בודאי מנהיגים שכאלו היו דוחים מלחמה כזו בשנים אחדות לפחות. ואולם משה מורה מיידית לעם: "היחלצו מאתכם אנשים לצבא..." אע"פ ששמע שמיתתו תלויה בדבר "עשה בשמחה ולא איחר".

מעניין שדווקא בזמן כזה מתעורר העם ודואג למנהיגו, וכדברי רש"י במקום: "להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל. עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר? 'עוד מעט וסקלוני'. ומשישמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין לא רצו ללכת (למלחמה) עד שנמסרו על כורחן". זוהי דמותו של 'הרעיא מהימנא', הרועה הנאמן, המוכן למסור נפשו על עמו, בלי שום פניה וטובה אישית, הכל על פי ה'.

הלכות ימי בין המצרים

א. שלושת השבועות, שמתחילים מליל י"ז בתמוז ונמשכים עד תשעה באב, הם ימים של צער, שעליהם נאמר (איכה א, ג): "כָּל־רִדְפָהּ הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים". ולכן המליצו חכמים לנקוט במושגה זהירות בימים אלו שמועדים לפורענות, למשל, ההולכים לטיול או לרחוץ בים, אף שתמיד צריכים להזהר ולשמור את הנפש, בימים אלו יזהרו יותר. תקנו חז"ל לקרוא בשלוש השבתות שבין המצרים הפטרות העוסקות בפורענויות. ובשבע השבתות שאחר תשעה באב, קוראים שבע הפטרות של נחמה.

ב. נוהגים להזיזה שלא לאכול פרי חדש בימים אלה, מליל י"ז בתמוז עד אחרי תשעה באב, כדי שלא יצטרכו לברך עליו "שהחיינו". ומותר לברך שהחיינו על פרי חדש בשבתות שבינתיים, ובפרט שיש צורך בדבר משום כבוד שבת. אולם לאחר ראש חודש אב, אין ללבוש בגדים חדשים אף בשבת. מי ששכח בימי בין המצרים שפרי זה הוא חדש, וטעה וברך עליו בימות החול ברכת הנהנין, ולפני שטעם נזכר שהוא פרי חדש, יברך שהחיינו ויאכל מהפרי.

ג. יוצאי אשכנז וחלק מהספרדים, ובתוכם יוצאי מרוקו וג'רבה, נוהגים שלא להסתפר בשלושת השבועות. ושאר הספרדים נוהגים להחמיר בזה בשבוע שחל בו תשעה באב בלבד. וכן לגבי נישואין, נהגו האשכנזים והתימנים ורוב הספרדים, שלא לערוך נישואין בכל שלושת השבועות, ושאר הספרדים מקילים בזה, ורק מראש חודש אב אין עורכים נישואין.

ד. כתבו האחרונים, שאסור לערוך ריקודים ומחולות מ"ז בתמוז ועד תשעה באב (מ"א תקנא, י). ובכלל זה אסרו בימים אלו נגינה ושמיעת כלי זמר. לפיכך אסור לקיים בשלושת השבועות חוגי הרקדה, קונצרטים וערבי שירה, וכן אסור להשתתף בהם. מותר ליהודי שמתפרנס ממגינה לגנו לצורך פרנסתו במסיבות של גויים עד סוף חודש תמוז, ואף שהוא מגנן שם ניגוני שמחה, אין הוא שמח כל כך מפני שהוא טרוד בעבודתו, אבל מראש חודש אב ואילך לא יגנו (באו"ה תקנא, ב).

ה. נהגו ברוב קהילות ישראל, שלא לישא אשה בשלושת השבועות. ואף שמעיקר הדין איסור נשיאת אשה בימי האבלות על החורבן חל רק על נישואי רשות, היינו על מי שכבר יש לו בן ובת וקיים בהם מצוות פריה ורביה, אבל מי שעדיין לא קיים את המצווה, היה רשאי לישא אשה אפילו בתשעת הימים. אולם כיוון שימים אלו הם ימי פורענות, נהגו שלא לערוך בהם נישואין, מפני שראוי שהנישואין יערכו בסימן טוב ובמזל טוב, ובימים אלו אין סימן טוב ומזל טוב. ויש מהספרדים שנהגו להימנע מנישואין רק בתשעת הימים.

לעילוי נשמות אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - גלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לפיכא: אברהם ציטרוך, שרר בת שמוחה, ציפורה ורודעט לוי, ביבה אלימלך, עוזר בן עישה, תקוה בת עזריה, אלעזר בת ג'אן, אסתר בת זחבה, מול בת עטלה, אברהם בן רחל, רחמים בן סולמנה, הרצל בן אביגיל, אילנה בת סליחה, ישי ורחל לוי, חנה בת ורדה, עדן בן רחל, מיטל מוריה אדירי, יוסף בן מיכל הי"ו.

להחזרת נעדרי צה"ל ושבייהם: אורון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן.

[illegible]

ולע"ג הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריץ, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה